

קריסת מדעי הרוח בישראל

מספר הפרופסורים במדעי הרוח יורד וימשיך לרדת, התקציב קוצץ ונגס וכמה חוגים נמצאים בסכנת הכחדה. מקבלי ההחלטות מדברים על החזרת מוחות, אך המדינה לא משקיעה במדעי הרוח ההולכים ונעלמים
גלי וינשטיין

ישנן מחלקות במדעי הרוח, שיש בהן שני אנשי סגל ושניים וחצי סטודנטים. הממשלה יצאה בקריאות על הבראה ולמעשה כאשר קוראים בין השורות מגלים שהתוכנית של הממשלה מברחה עוד יותר סטודנטים ממדעי הרוח.

לפני כמה ימים [השר יובל שטייניץ](#) אמר באסיפה הכללית של התאחדות התעשיינים בתל-אביב, "הרפורמה בהשכלה הגבוהה עומדת להיות מהפכה שתשנה מהיסוד את החינוך הגבוה בישראל". לאחרונה כמעט כל חודשיים הכרוניקל של ההשכלה הגבוהה, היוצא לאור בושינגטון, מפרסם שתקציבים ממשלתיים ישראל יבראו את ההשכלה הגבוהה בארץ והאוניברסיטאות בארץ מתכוננות להשיב את המוחות הבורחים מארה"ב.

זה נשמע כמו פרסומת לאלה שברחו. אולם לא מספרים לקוראים את האמת. בפועל, לדוקטור עם פוסט דוקטורטים פשוט אין מה

לעשות כאן. במידה שהוא חי כאן בארץ, לא נותר לו אלא ללכת ללשכת העבודה המקומית ולהחתיים שם כרטיס.

אור בקצה המנהרה?

החברות התחייבו: נעסיק בוגרי מדעי הרוח / תמר טרבלסי-חדד

מדעי הרוח באוניברסיטאות סובלים משפל במספר הנרשמים, החוששים שלא ימצאו תעסוקה בהמשך. עמוס שפירא, מנכ"ל סלקום, גייס את הקהילה העסקית להתחייב להעסיק אותם. סטודנטית: "עכשיו יותר צעירים ילמדו מה שהם באמת אוהבים"

[לכתבה המלאה](#)

הכרוניקל פרסם באוקטובר האחרון כתבה שנפתחה במילים האלה, "כחלק מאיבוד תקציבי של ההשכלה הגבוהה בישראל, נוצרה קרן חדשה של 9 מיליון דולר למדעי הרוח, שתנסה למשוך יותר סטודנטים וסגל אקדמי מצטיין לתחום ותעודד שיתוף פעולה בין מחלקות מדעי הרוח באוניברסיטאות השונות". מספרים לנו במאמר שהיא תחולק על פני ארבע שנים, תחת חסותה של המועצה להשכלה גבוהה, וכמובן שעומדת מאחורי יוזמת המימון משפחת רוטשילד, קרן יד הנדיב.

מקצצים ברוח

מספרים לנו שמספר הפרופסורים ממדעי הרוח בחמש האוניברסיטאות בארץ ירד מ-1,042 בשנת 2000 ל-929 ב-2005 והוא ממשיך לרדת. הגיל הממוצע שלהם הוא בארבע שנים יותר מהקולגות המקבילות להם בארה"ב, ובמשך שבע השנים הבאות, מצפים ש-40 אחוזים מהפרופסורים יפרשו. הגל הקרוב של פרישת סגל אקדמי הוא בגלל שקבוצה מאוד גדולה של פרופסורים הועסקו במהלך ההתרחבות של האוניברסיטאות הישראליות בסוף שנות ה-80. כבר בשנת 2000 משרות פקולטה חדשות הואטו עד כדי כמעט עצירה, כאשר נוצר ממש חוסר איון גילאי בסגל האקדמי.

בעשור האחרון, היו שנים שהיו בקושי עשר משרות במדעי הרוח בארץ כולה. ככל שהתקציב קוצץ ונגס, היה קל יותר מבחינה פוליטית לקצץ דווקא בסגל האקדמי של מדעי הרוח ולא בסגל של תחומים אחרים. ראשית, באופן טבעי שם במילא הסטודנטים לא נרשמו, ושנית, האוניברסיטה נטתה למשוך נרשמים לחוגים ולקורסים שהם מובילים לקריירה כמו משפטים, עסקים והנדסה.

רק 14 סטודנטים חדשים נרשמו השנה למחלקה לספרות עברית באוניברסיטה העברית. דו"ח מ-2006 מצא שחוגים במדעי הרוח באוניברסיטה העברית הם בסכנת הכחדה. ברמה הלאומית בארץ, לימודי ספרות ולימודים שמייים עתיקים יעלמו עם הזמן. "העדר תקציב והעדר שיתוף פעולה עלולים לגרום להעלמות המחקר של תחומים מרכזיים במדעי הרוח מהאוניברסיטאות בישראל", כך מזהירה הקרן למדעי הרוח בקריאתה להצעות השנה.

ישראל סובלת מבריחת מוחות בשנים האחרונות, כאשר פרופסורים רבים עוברים לאמריקה. כל פעם מפרסמים בארה"ב את אותה מנטרה, בימין נתניהו הכריז על הקמתם של ארבעה מרכזי מצוינות, הראשונים מבין 30 "מרכזי מצוינות" להשכלה גבוהה שיוקמו בעתיד. יהיו בהם עבודה ומקורות והם ימשכו את המוחות הבורחים חזרה הביתה. נתניהו אמר, "המטרה שלנו היא להחזיר לישראל מדענים וחוקרים ישראלים מהאוניברסיטאות המובילות בעולם".

בפועל אין בשורה למדעי הרוח, כיוון שהתוכנית הזו לא מתמקדת במדעי הרוח, ששם נמצאת הבעיה החמורה ביותר. הממשלה לא משקיעה במרכזי מצוינות במדעי הרוח. לקרן "יד הנדיב" של רוטשילד לפחות יש תוכנית נפרדת שמציעה מלגות חזרה לישראלים שעזבו את הארץ ומלמדים במדעי הרוח בחו"ל. הבעיה היא שאוניברסיטאות ישראליות לא במיוחד רוצות ליצור משרות, כי הן עצמן יצטרכו לממן אותן אחרי שהמלגה תסתיים.

ד"ר להיסטוריה ופילוסופיה של המדעים, מומחית למורשת אלברט אינשטיין

הפגנת סטודנטים למדעי הרוח. ארכיון צילום: גלי יוחנן

 לחצו כאן להגדיל הטקסט

תגיות: השכלה גבוהה
[חזרה](#)